

van een van die gesprekken kwam het tot de volgende dialoog. De koningin: 'Hebt u haast?' Van Angeren: 'Majesteit, ik sta tot uw beschikking zolang dat nodig is.' De koningin: 'U moet straks toch lekker gaan lunchen in de *Ritz*?' Van Angeren: 'Majesteit, ik wil opmerken dat ik in de regel een paar sandwiches in mijn werkkamer eet.' De koningin: 'Dat deugt niet. U moet in de *Ritz* eten om connecties te maken.'¹ Maar jegens diezelfde van Angeren uitte zij zich, toen hij in de zomer van '44 op afscheidsaudiëntie kwam, met een zo oprechte warmte dat hij dacht: 'Wat kun je toch een fijn en hartelijk mens zijn!'²

Wat haar relaties met de Londense ministers betreft, moet natuurlijk bedacht worden dat, al was zij in zoverre bevoorrecht dat zij haar dochter en kleindochters in veiligheid wist, het ballingenbestaan háár extra zwaar viel. Haar eenzaamheid (niet bij toeval is 'eenzaam' het eerste woord in de titel van haar autobiografie) werd er geaccentueerd; de verdrijving uit haar land had haar bovendien als een vernedering getroffen. Welter placht tegen zijn ambtgenoten te zeggen: 'Wij moeten steeds bedenken dat *wij* uit de eerste verdieping gevallen zijn, maar *zij* uit de vijfde.'³ Zij moest dus in haar contacten met andere mensen, ook met haar ministers, veel afreageren.

Daar kwam bij dat ze de neiging had, vooral oudere mannen snel te minachten. De meeste ministers die ze gekend had, waren niet zo jong geweest. Velen onder hen waren, door gevoelens van ontzag bewogen, in het contact met haar ook niet zichzelf geweest, maakten op de koningin de indruk, bang voor haar te zijn (en *waren* dat ook veelal) – voor haar een reden te meer om hen innerlijk te laten vallen. Van mannen vergde zij dat zij onder alle omstandigheden flink, weerbaar en met wat men 'mannelijke moed' placht te noemen, zouden optreden – ministers moesten dan bovendien bij uitstek gedreven worden door grote concepties en realistische toekomstvisies. Die concepties en visies had zij vooral in de jaren '20 en '30 in haar kabinetten bitter gemist en die miste ze ook in het kabinet-de Geer. Defaitisten verachtte zij en al op die grond konden talrijke leden van dat kabinet sinds de zomer van '40 geen goed meer doen in haar ogen. Dat *zij* de belangrijkste beslissingen had moeten nemen, was haar als vorm van uitoefening van een feitelijk leiderschap welkom geweest, en tegelijk had zij het de ministers kwalijk genomen dat zij het zo ver hadden laten komen. 'Dat we nou net met dát stel moesten komen', was een verzuchting die haar in vertrouwde kring herhaaldelijk ontsnapte.⁴ Dat van bijeenkomsten van de

¹ Van Angeren, 7 nov. 1955. ² A.v., 24 nov. 1955. ³ Welter, 21 nov. 1955.

⁴ F. van 't Sant, 2 okt. 1956.